

1. เรื่อง การพัฒนาคุณภาพเด็กไทยด้วยโรงเรียนรอบรู้สุขภาพ

2. ชื่อ-นามสกุล นางสาวอินทิรา สุภาพ์เพชร

3. ชื่อหน่วยงาน กองอนามัยวัยเรียนวัยรุ่น

4. หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่นกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายรอบด้าน อาทิ ขาดความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ เด็กวัยเรียนส่วนใหญ่มีความรอบรู้สุขภาพในระดับพอใช้ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์น้อยหรือร้อยละ 0.1 ทั้ง 3 ด้าน คือ ทันทสุขภาพ การบริโภคอาหาร และกิจกรรมทางกาย ประกอบกับหลายงานวิจัยพบว่าเด็กวัยเรียนที่มีภาวะสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ การบริโภค การเคลื่อนไหวออกแรง และการนอนหลับไม่ดีมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ประสิทธิภาพทางการศึกษา และความฉลาดทางอารมณ์ ส่งผลต่อสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่มีภาวะสูงตีสมส่วน ร้อยละ 55.5 เริ่มอ้วนและอ้วน ร้อยละ 13.1 ส่วนสูงเฉลี่ยของเด็ก 12 ปี เพศชาย 149 เซนติเมตร และหญิง 149.7 เซนติเมตร ซึ่งไม่บรรลุค่าเป้าหมาย เด็กและเยาวชนไทยประมาณ 1 ใน 4 เท่านั้นที่มีกิจกรรมทางกายเพียงพอ และเด็กเพียงครึ่งหนึ่งที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก รวมทั้งเด็กมีพฤติกรรมการแปรงฟันและบริโภคอาหารที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้แนวโน้มเกิดฟันผุและภาวะอ้วนสูง อีกทั้งพบการตั้งครรภ์ซ้ำสูงในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาอายุน้อยกว่า 20 ปี และเป็นการตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ สูงถึงร้อยละ 77 ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาเชิงสังคมในระดับประเทศ ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและยกระดับงานส่งเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชนให้ควบคู่กับการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ 3 คือ การมีสุขภาพที่ดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย และที่ 4 คือ ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นที่ 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และที่ 13 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี ยังผลให้เกิดการปลูกฝังทัศนคติ เสริมสร้างความรู้และทักษะ นำสู่พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตลอดช่วงชีวิต ส่งผลสู่พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต

5. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่นให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและเท่าเทียม ส่งผลกระทบยาวให้เด็กไทยให้มีความรอบรู้สุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ควบคู่กับมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

6. วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ

กรมอนามัย ดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพวัยเรียนวัยรุ่นให้เกิดการจัดการสุขภาพควบคู่กับการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามกรอบแนวทางขององค์การอนามัยโลก (WHO) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยผลการประเมินรับรองด้านกระบวนการ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ทอง เงิน และทองแดง และด้านผลลัพธ์ในระดับเพชร มีความก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง เงิน และทองแดง มากกว่าร้อยละ 90 และระดับเพชร ร้อยละ 3 ต่อมามุ่งเน้นผลลัพธ์ทางสุขภาพมากขึ้น จึงยกระดับการดำเนินงานเป็นโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School : HLS) และพัฒนาต่อยอดรูปแบบการประเมินและรายงานผลผ่านระบบออนไลน์

โรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLS) จึงหมายถึงโรงเรียนที่มีการพัฒนาด้านสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทั้งด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์สุขภาพ โดยโรงเรียนแจ้งความจำนงแก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือ

หน่วยงานสาธารณสุข เพื่อเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาทั้ง 2 ด้าน และดำเนินการประเมินตนเอง (Self-Assessment) ขั้นต้น ผ่านโปรแกรมออนไลน์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 2 ส่วน ดังนี้

1) โรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ

1.1) กระบวนการ ประกอบด้วยการบริหารจัดการ การสื่อสารความรู้สุขภาพ การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพและการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

1.2) ผลลัพธ์สุขภาพ คือ ปัญหาสุขภาพของนักเรียนและสิ่งแวดล้อมลดลง เช่น ด้านโภชนาการ สุขภาพช่องปาก สุขอนามัย กิจกรรมทางกาย เพศวิถี สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.3) รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ/นวัตกรรม/ต้นแบบสุขภาพในโรงเรียนและหน่วยงาน

2) **เด็กวัยเรียนวัยรุ่งมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ** โดยเน้นความสามารถและทักษะของนักเรียนในการเข้าถึง เข้าใจข้อมูลสุขภาพ ทบทวนซักถาม จนเกิดการตัดสินใจเลือกวิถีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสามารถสื่อสารบอกต่อให้กับผู้อื่นได้ในระดับดีมาก ครอบคลุมประเด็นการบริโภคอาหาร พันธุสุขภาพ กิจกรรมทางกาย อนามัยสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยส่วนบุคคล โดยการประเมินความรู้ด้านสุขภาพของนักเรียน (NuPETHS หรือ Super Hero NuPETHS) ด้วยระบบออนไลน์ภายใต้เงื่อนไขเมื่อโรงเรียนผ่านการประเมินรับรองด้านกระบวนการแล้วเท่านั้น

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินงานขับเคลื่อนโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLS) ปีพ.ศ. 2564 - 2566 มีโรงเรียนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาเป็นโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ รวม 17,839 แห่ง ประเมินผ่านด้านกระบวนการ 3,416 แห่ง นักเรียนระดับประถมถึงมัธยมศึกษาเข้าทำแบบประเมินความรู้สุขภาพ รวม 161,054 คน ผ่านการประเมินระดับ NuPETHS จำนวน 101,769 คน และระดับ Super Hero NuPETHS จำนวน 49,623 คน และในปีพ.ศ. 2566 ผลการสำรวจความพึงพอใจและความผูกพันต่อผลิตภัณฑ์กรมอนามัย มีผู้ตอบแบบสำรวจ ทั้งสิ้น 1,676 คน รู้จักผลิตภัณฑ์โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ/โรงเรียนรอบรู้สุขภาพ 257 คน ตรงกับความต้องการมากที่สุด 199 คน ใช้งานอย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน 141 คน มีการแนะนำและบอกต่อต่อผู้อื่น 227 คน และมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ในระดับมากที่สุด 204 คน ปีพ.ศ. 2566 เด็กวัยเรียนมีร้อยละของภาวะสูงตีสมส่วน ร้อยละ 55.5 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย ภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน ร้อยละ 13.1 น้อยลงแต่ยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย ภาวะผอม ร้อยละ 5.7 สูงขึ้นและบรรลุค่าเป้าหมายและภาวะเตี้ย ร้อยละ 9.6 ลดลงเล็กน้อยและบรรลุค่าเป้าหมาย และส่วนสูงเฉลี่ยของเด็กอายุ 12 ปี สูงขึ้นแต่ไม่บรรลุค่าเป้าหมาย และร้อยละเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ มีแนวโน้มสูงขึ้น

อีกทั้ง ยังมีประโยชน์ต่อเด็กไทย ได้แก่ การสร้างการบริการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางสุขภาพควบคู่กับการพัฒนากระบวนการศึกษาระดับรากตั้งแต่ระดับต้นน้ำ คือ กลุ่มวัยเรียนวัยรุ่งหรือนักเรียน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้เกิดทักษะ มีความเข้าใจ สามารถรู้เท่าทันปัญหาและจัดการสุขภาพตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและอารมณ์ที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งสามารถส่งต่อข้อมูลสุขภาพไปยังครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลใกล้เคียงได้ มุ่งเน้นสร้างและสนับสนุนต้นแบบสุขภาพและนักเรียนแกนนำส่งเสริมสุขภาพในชุมชนสู่สังคมรอบรู้ นำสู่พฤติกรรมสุขภาพพึงประสงค์ของประชาชนและสังคมโดยรวม อีกทั้งเด็กและเยาวชนสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตลอดช่วงชีวิต ส่งต่อสู่การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต และสร้างการบริการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางสุขภาพของเด็กวัยเรียนวัยรุ่งให้มีความรอบรู้ด้าน

สุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้ ส่งผลต่อการลดการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในภาพคร้วเรือนและประเทศต่อไป

8. ช่องทางการเผยแพร่

เป็นผลงานที่ร่วมสมัครรางวัลบริการภาครัฐ ประจำปี พ.ศ. 2567 สาขารางวัลเลิศรัฐ ประเภท
ขับเคลื่อนเห็นผล
